

Delredovisning av uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna som löper störst risk att drabbas av särskilt allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19 (S2021/00825 delvis)

Socialstyrelsen fick 2020-04-14 i uppdrag att identifiera de grupper av individer i åldern 18-67 år som löper störst risk att drabbas av särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19 (S2020/03163). Syftet var att skapa underlag för arbetet med att utforma en modell för ekonomisk ersättning till dem som tillhör en riskgrupp och inte har möjlighet att utföra sitt förvärvsarbete med låg smittrisk. Det material som Socialstyrelsen redovisat har resulterat i förordningen om viss sjukpenning i förebyggande syfte (2020:582 tidigare, för närvarande 2021:60).

Socialstyrelsen har 2021-01-28 fått i uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna av individer i åldern 18-67 som löper störst risk att drabbas av särskild allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19. Syftet är oförändrat att ge underlag för arbetet med att utforma en modell för ekonomisk ersättning till dem som tillhör en riskgrupp och inte har möjlighet att utföra sitt förvärvsarbete med låg smittrisk.

Delrapportering av uppdraget har ägt rum 2021-02-05, 2021-02-26 och 2021-04-29. Föreliggande rapport är den fjärde i detta uppdrag.

Innehåll

Förändringar jämfört med föregående rapport.....	3
Sammanfattande bedömning.....	3
Bakgrund.....	3
Metod.....	4
Kunskapskällor för denna rapport.....	4
Utfallsmått för risk.....	5
Risk för smitta.....	5
Risk efter vaccination eller genomgången covid-19-infektion.....	5
Resultat från analys av registerdata.....	6
Antal berörda individer.....	6
Analys av registerdata för 2020.....	7

Förändringar jämfört med föregående rapport

Listan med riskgrupper för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 kvarstår oförändrad jämfört med den sammanställning som redovisades 2021-04-29.

Sammanfattande bedömning

Inför föregående delrapportering av uppdraget 2021-04-29 kompletterades och justerades listan med riskgrupper för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. En fördjupad genomgång och analys av svenska registerdata och fortsatt genomgång av vetenskapliga publikationer bekräftar nu den bild som beskrevs i föregående rapport.

Risken för allvarlig sjukdom vid covid-19 ligger, vid den nu gjorda analysen av registerdata för samtliga riskgrupper, på mer än en fördubbling utom för bipolär sjukdom, där risken för hela gruppen ligger på 1,9 medan den vid ålder från 50 år och högre innebär risk mellan 3 och 6.

Det finns inte något i underlaget av analysresultat, litteraturuppgifter och dialog med NPO-grupperna, som indikerar ett behov av att förändra eller komplettera listan över riskgrupper för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. Listan kvarstår därmed oförändrad så som den rapporterades 2021-04-29.

Det finns inte underlag för att närmare beräkna hur många individer som är berörda av listan över riskgrupper och som fortfarande är i risk för att få ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. Det kvarvarande antalet individer kan dock uppskattas vara mindre än en fjärdedel av det ursprungliga och minskar fortsatt.

Bakgrund

Socialstyrelsen har den 28 januari 2021 fått i uppdrag att löpande se över och vid behov uppdatera sammanställningen över de identifierade grupperna av individer i åldern 18–67 som löper störst risk att drabbas av särskild allvarlig sjukdomsutveckling vid insjuknande i covid-19.

I uppdraget ingår att löpande utifrån aktuellt kunskapsläge och beprövade erfarenheter från hälso- och sjukvården se över och vid behov uppdatera Socialstyrelsens tidigare sammanställning av de grupper som löper störst risk att drabbas av särskild allvarlig sjukdomsutveckling. Uppdateringen kan avse såväl avgränsning som utökning av grupper av individer. Vidare ingår att göra en uppskattning av antalet berörda individer vid eventuella uppdateringar.

Uppdraget ska genomföras i samråd med Folkhälsomyndigheten samt ske i nära samverkan med regionernas nationella system för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård.

En första redovisning har lämnats den 5 februari 2021 om risk vid covid-19 i samband med graviditet. Redovisningar har sedan lämnats 26 februari och 28 april. Uppdraget ska redovisas varannan månad till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Ytterligare redovisning kan bli aktuell i fall ett förändrat kunskapsläge ger anledning till det. Socialstyrelsen ska senast den 31 december 2021 lämna en sammanfattande rapportering till regeringen (Socialdepartementet). Uppdraget kan komma att förlängas med anledning av utvecklingen av covid-19.

Vi avser i denna rapport att beskriva skattning av antal individer som berörs av bedömningen för särskilt allvarlig sjukdomsutveckling vid covid-19, redovisa

eventuell förändring i kunskapsläge som sedan föregående redovisning rapporterats i vetenskaplig litteratur och av NPO-grupperna samt mer ingående beskriva de grupper av tillstånd som redan är identifierade att ha en högre risk för särskilt allvarlig sjukdomsutveckling vid covid-19 med avseende på ålder, kön och sam-sjuklighet.

Metod

Kunskapskällor för denna rapport

- Granskning av publicerad vetenskaplig litteratur
- Analys av svenska registerdata
- Samverkan med experter från Nationella programområden (NPO) i organisationen för kunskapsstyrning

Publicerad vetenskaplig litteratur

Via stående sökning hos SBU har vi identifierat internationella metaanalyser och systematiska kunskapsöversikter med en bred frågeställning om riskfaktorer och covid-19. Därtill har riktade diagnosvisa sökningar gjorts för fördjupning.

Litteraturgranskning utifrån metaanalyser och systematiska kunskapsöversikter innebär, att det inte kan uteslutas att samma originalpublikation förekommer flera gånger i underlaget för våra slutsatser.

För detaljerad beskrivning av litteraturunderlaget med referenslista hänvisas till föregående delrapport 2021-04-29.

Analys av svenska registerdata

Data för vård av covid-19 har hämtats från Patientregistret, Svenska intensivvårdsregistret och Dödsorsaksregistret för tiden 6 mars 2020 till den 31 december 2020.

Relativ risk och absolut riskskillnad gentemot studiepopulationen beräknades för samtliga angivna risktillstånd, med undantag för fetma med BMI mer än 40 och graviditet från vecka 20.

Detaljerad metodbeskrivning och beräknad risk för varje riskgrupp separat redovisas i bilaga 1.

Samverkan med NPO

I enlighet med uppdraget har samverkan skett med regionernas nationella system för kunskapsstyrning. Genom kontakt med representanter för de nationella programområdesgrupperna (samtliga utom NPO tandvård och NPO barns och ungdomars hälsa) har grupperna bjudits in att lämna synpunkter på den hittillsvarande listan över riskgrupper, att inkomma med förslag på diagnoser och hälsotillstånd som skulle kunna utredas ytterligare eller läggas till listan och på behov av justeringar och förtydliganden. Inkomna synpunkter och förslag har ingått i det samlade underlaget för uppdatering av listan över riskgrupper.

Samråd

Samråd har skett med Folkhälsomyndigheten

Utfallsmått för risk

Behov av sjukhusvård, behov av vård på intensivvårdsavdelning samt död i covid-19 är utfallsmått som används i sammanställningar och publicerade data för att beskriva allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. Det är också dessa mått som ligger till grund för Socialstyrelsens lista över riskfaktorer. När det gäller risk vid covid-19 i samband med graviditet är också prematur förlossning och de hälsorisker det medför för barnet ett utfall som används för att beskriva förekomst av ett allvarligt förlopp. För de beräkningar som presenteras i denna rapport har behov av IVA-vård samt dödsfall använts för utfallsmått.

Mot bakgrund av att regeringsuppdraget är att identifiera de faktorer som innebär de största riskerna för allvarligt sjukdomsförlopp är det nu i första hand faktorer som ger minst en fördubblad relativ risk för allvarligt sjukdomsförlopp som redovisas på listan över riskfaktorer.

Risk för smitta

För individen är risken för att bli smittad beroende av exponering för virus och av egen motståndskraft. Risken att drabbas av ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 beror på kroppens sätt att reagera på och motverka infektionen.

Listan över riskgrupper bygger på iakttagelser på gruppnivå och kan inte förutsäga risken för varje enskild individ. Kunskapen om vad som påverkar den individuella reaktionen är endast delvis känd. Vaccination är ett effektivt sätt att minska risken för att bli smittad och att drabbas av ett allvarligt förlopp vid covid-19 som orsakas av de varianter av virus som hittills varit aktuella.

Risken att exponeras för smitta beror på nivån av samhällsspridning. När många individer har genomgått sjukdom eller blivit vaccinerade minskar förutsättningarna för samhällsspridning och därmed risken för individen att bli smittad.

När någon allmän virus-spridning inte längre förekommer är listan över riskgrupper till synes inte längre relevant i ett nationellt befolkningsperspektiv. Emellertid kan fortsatt smittspridning förekomma under längre tid inom delar av samhället och i andra länder. Det innebär, att listan över riskfaktorer för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19 för vissa individer kan fortsätta att vara relevant även efter att allmän smittspridning i samhället har avstannat. Graden av vaccinationstäckning i olika befolkningsgrupper och socioekonomiska förhållanden spelar då roll.

Spridning av nya varianter av virus kan helt förändra risken för sjukdom och förutsättningarna för att skydda mot allvarlig sjukdom.

Risk efter vaccination eller genomgången covid-19-infektion

Folkhälsomyndigheten bedömer fortlöpande förutsättningarna för att vaccination mot covid-19 minskar risken för insjuknande och för allvarlig sjukdomsutveckling vid covid-19 och svarar för rekommendationer om vaccination.

För närvarande är Folkhälsomyndighetens bedömning, att den som minst tre veckor tidigare har blivit vaccinerad med åtminstone en dos av vaccin mot covid-19 har ett gott skydd mot allvarligt sjukdomsförlopp och inte behöver räknas som tillhörig en riskgrupp även om hälsotillståndet motsvarar det som beskrivs för någon riskgrupp. Den bedömningen kan dock komma att ändras om smittspridningen ändrar karaktär eller om mer sjukdomsbringande varianter av viruset kommer att spridas.

Folkhälsomyndighetens bedömning är för närvarande, att den som tillhör en riskgrupp och inte kunnat jobba, eftersom arbetet förutsätter närvaro på arbetsplatsen, kan återvända till arbetsplatsen tre veckor efter vaccination. För den som har ett hälsotillstånd eller en behandling som kan minska effekten av vaccinationen kan en individuell bedömning av läkare dock behövas [1].

- <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/april/anpassade-rekommendationer-efter-vaccination/>

Folkhälsomyndighetens bedömning är, att de flesta som har haft covid-19 har utvecklat någon form av skydd mot sjukdomen och speciellt mot allvarlig sjukdom. Det är ännu dock oklart hur effektivt skyddet är och hur länge det finns kvar.

Den som tillhör en riskgrupp och som har varit sjuk i covid-19 bör därför tills vidare räkna med en fortsatt förhöjd risk för allvarligt sjukdomsförlopp om en förnyad infektion med covid-19 skulle inträffa. Detta gäller även om provtagning under (PCR-prov) eller efter (antikroppar) den tidigare sjukdomsperioden har visat att det rört sig om covid-19.

Resultat från analys av registerdata

Antal berörda individer

Med utgångspunkt från de diagnoskoder som ingår i avgränsning av riskgrupperna samt data från 6 mars 2020 till den 31 december 2020 i patientregistret har den absoluta risken på befolkningsnivå varit 0,0475 procent att behöva IVA-vård eller avlida i covid-19.

Totalt 672 374 unika individer tillhör, utifrån avgränsningen med diagnoskoder, någon av riskgrupperna. Det motsvarar 10,5 procent av befolkningen mellan 18 och 67 år. Andelen av befolkningen som berörs av minst en riskgrupp varierar beroende på ålder och är 5,4 procent i åldersgruppen 18-49 år, 15,4 procent i åldersgruppen 50-59 år och 27,6 procent i åldersgruppen 60-67 år. Därtill kommer gravida från graviditetsvecka 20, vilket innebär cirka 40 000 kvinnor i åldersgruppen 18-49 år. Underlag saknas för att beräkna hur många kvinnor som är gravida och samtidigt har någon annan riskfaktor, men viss samvariation förekommer, vilket innebär att antalet unika individer i riskgrupp, i och med tillägget av graviditet, inte ökar med antalet gravida.

Förekomst av fetma kan inte fångas via registerdata i och med att fetma primärt behandlas i primärvården där data inte registreras i patientregistret. Alla individer med fetma har dessutom inte kontakt med sjukvården. Det verkliga antalet individer som berörs av de sammanställda riskgrupperna är därmed troligen större, men i och med att det finns en stor grad av samvariation mellan fetma och flera av de övriga riskfaktorerna så bedöms tillskottet av antalet unika individer vara måttligt.

Av de totalt 672 374 unika individer som, utifrån avgränsningen med diagnoskoder, tillhör någon av riskgrupperna finns 33,8 procent i åldersgruppen 18-49 år, 29,6 procent i åldersgruppen 50-59 år och 36,6 procent i åldersgruppen 60-67 år. Folkhälsomyndighetens publicerade statistik visar, att 60 procent av befolkningen i åldersgruppen 50-59 år och 85 procent av befolkningen i åldersgruppen 60-69 år är vaccinerad med minst en dos av vaccin. Vaccinationstäckningen kan förväntas vara betydligt högre bland dem som hör till någon av riskgrupperna och därtill har också en andel av personerna i riskgrupperna ett visst skydd efter

genomgången infektion med covid-19. Av dem i ålder 18-49 år med någon riskfaktor bör nu också en stor andel vara vaccinerad med minst en dos. Andelen gravida som vaccineras ökar också sedan vaccination nu rekommenderas också för den gruppen.

Det finns inte underlag för att närmare beräkna hur många individer berörda av listan över riskgrupper, som fortfarande är i risk för att få ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19, men den kvarvarande gruppen kan uppskattas vara mindre än en fjärdedel av den ursprungliga och fortsatt minskande.

Analys av registerdata för 2020

Med utgångspunkt från de diagnoskoder som ingår i avgränsning av riskgrupperna samt data från 6 mars 2020 till den 31 december 2020 i patientregistret har den relativa risken (ojusterad) beräknats när det gäller behov av vård på IVA eller för att dödsfall ska inträffa med anledning av covid-19. För graviditet anges de analysresultat som redovisades separat 2021-04-29.

Risken för allvarlig sjukdom vid covid-19 ligger vid den nu gjorda analysen för samtliga riskgrupper på minst en fördubbling utom för bipolär sjukdom, där risken för hela gruppen ligger på 1,9 medan den vid ålder från 50 år och högre innebär risk mellan 3 och 6.

Den relativa risken har beräknats i förhållande till hela befolkningen i åldrarna 18-67 år. Diagnoskoder kan inte fullt ut beskriva varje riskgrupp i och med att sjukdomars svårighetsgrad och läkemedelsbehandling ingår i definitionen av flertalet av riskgrupperna utan att kunna avspeglas i diagnoskoderna. Förekomst av fetma registreras heller inte systematiskt och kan inte inkluderas i våra beräkningar av risk för särskilt allvarlig sjukdomsutveckling. Det innebär att värdena ska tolkas som ungefärliga.